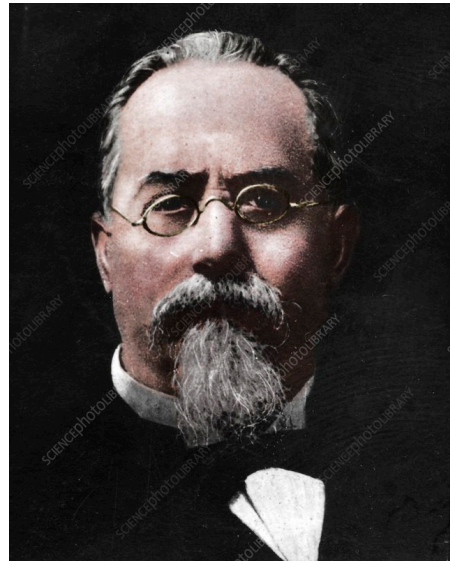

Cesare Lombroso   Geboren Criminelen

Op een grijze decembermorgen in 1870 ging Cesare Lombroso, docent psychiatrie aan de Universiteit van Pavia door zijn verzameling schedels. Lombroso was 35 jaar oud en had al een grote verzameling. Nadat hij autopsie had verricht op overleden criminelen, bewaarde hij hun schedels en in veel gevallen ook een foto of gezichtsafdruk.

Dit keer bleef zijn blik hangen bij het exemplaar van Giuseppe Villella. Villella was zes jaar eerder op 69-jarige leeftijd overleden. Destijds had Lombroso de casus onopvallend gevonden en alleen de schedel laten bewaren. In zijn verslag had hij de gebruikelijke metingen genoteerd over schedelomvang en een paar feiten, zoals: stond bekend als teruggetrokken, is overleden in de

gevangenis, een straf van zeven jaar uitzittend na een derde veroordeling voor diefstal. Nu echter, viel hem op hoe uitzonderlijk groot de achterste schedelgroeve was. Aangezien dit ook bij lemuren en andere apensoorten het geval is, bracht dit Lombroso op het idee dat criminaliteit een 'terugval' is in de evolutie. De term hiervoor is *atavisme*: soms worden individuen geboren met anatomische kenmerken die bij vroege voorouders aanwezig waren, maar niet bij directe voorouders.

Lombroso was ervan overtuigd dat criminaliteit genetisch bepaald is en zichtbaar moet zijn in anatomische kenmerken. Hij zou zijn carrière wijden aan het nauwkeurig in kaart brengen van de uiterlijke karakteristieken van delinquenten. Hij kwam uiteindelijk tot ruim een dozijn onderscheidende kenmerken. Sommige meteen zichtbaar, zoals een laag voorhoofd en doorlopende wenkbrauwen, andere niet direct zichtbaar, zoals onregelmatigheden van de schedel. Sommige (combinaties van) kenmerken waren specifiek voor dieven, andere weer voor verkrachters of moordenaars. Volgens Lombroso kon je delinquenten ook herkennen aan bepaalde gewoontes, zoals het laten zetten van tatoeages – daarin leken ze op primitieve volkeren en ook dat was een vorm van atavisme.

Toen dat idee eenmaal bij hem had postgevat, vond hij in zijn enorme verzameling schedels en foto's en afdrukken van gezichten allerlei bewijzen. Aangezien later onderzoek niets heel heeft gelaten van zijn theorie, kan het niet anders dan dat Lombroso bewijs dat in tegenspraak was met zijn theorie terzijde schoof. Ook al was hij een verwoed verzamelaar en opmeter, wetenschappelijk was hij naïef en niet in staat zich te onttrekken aan vooroordelen die in zijn tijd heersten.

Dat stond een wetenschappelijke carrière niet in de weg. Vanaf 1878 was hij hoogleraar in Turijn. In dat jaar publiceerde hij zijn bekendste boek '*L'Uomo Delinquente*'. Hij schreef ook over krankzinnigheid en genialiteit. Hij verzamelde duizenden schedels, foto's en gezichtsafdrukken van criminelen en psychiatrische patiënten. Het leidde tot ronduit racistische en seksistische theorieën. Lombroso zag niet-blanke rassen bijvoorbeeld als stadia tussen het blanke ras en niet-menselijke primaten. En op basis van uitgebreide metingen concludeerde hij dat vrouwen fysiek, intellectueel en moreel inferieur zijn. Toch

pleitte hij voor vrouwenrechten en had dus oog voor de gevolgen van eeuwenlange sociale en culturele achterstelling. Dezelfde dualiteit zat in zijn ideeën over criminaliteit. Criminaliteit beschouwde hij als aangeboren en onverbeterlijk. De maatschappij moest beschermd worden, dus dat kon leiden tot opsluiting of in extreme gevallen de doodstraf. Maar extra bestraffing, als 'genoegdoening', vond hij nutteloos. Lombroso zag meer in het verbeteren van de leefomstandigheden van de lage klassen, zodat er minder drang tot criminaliteit zou zijn.

Soms loopt een wetenschap een doodlopende weg in. In Turijn, waar Lombroso meer dan dertig jaar hoogleraar was, kun je je nog steeds vergapen aan zijn enorme maar nutteloze verzameling van schedels, foto's, gezichtsafgietsels, skeletten en meetinstrumenten.

Geen wetenschap zonder metingen. De lering die we uit Lombroso's ijver kunnen trekken, is dat meten niet

automatisch tot weten leidt. Aan het eind van zijn carrière gooide Lombroso zijn reputatie helemaal te grabbel door aanhanger van spiritisme te worden, nadat hij zich in de luren had laten leggen door een dame die zich uitgaf als spiritueel medium.

De dwaling van Lombroso was dat hij op zoek was naar gegevens die hem gelijk gaven. Wetenschappelijke vooruitgang vindt echter plaats als we op zoek gaan naar gegevens die onze theorie tegenspreken. Als dat niet lukt, groeit het vertrouwen dat de theorie klopt. Dit is het falsificatie-principe van de filosoof Karl Popper. Maar ja, toen Lombroso in 1909 overleed, was Popper pas zeven.